

Olje- og industribedriftene forventer betydelig vekst

– Brexit og handelskrig påvirker lite

Hovedpunkter i konjunktur- barometeret

1

Bedriftene venter god vekst – global uro påvirker lite

De 10 siste årene har vært begivenhetsrike for norsk økonomi. Oljenedgangen i 2015 til 2017 trakk ned veksten, og påvirket særlig oljefylkene langs kysten. SR-Banks konjunkturbarometer viste høsten 2016 at oljebunnen var nær og våren 2017 kom det signaler om et markert, positivt omslag. I tråd med dette har det fra våren 2017 vært bedring. Deretter har barometeret signalisert god vekst, og særlig i olje. I tråd med dette har det vært god vekst i norsk økonomi. Tross uro om Brexit og USA/Kina, samt lavere vekst globalt, har forventningene i bedriftene holdt seg godt det siste året. Noe overraskende er det høsten 2019 et klart flertall positive bedrifter og indeksen er i høye enden (på 63%). Bedriftenes investeringsplaner er på moderat nivå og kan reflektere økt global usikkerhet.

2

Olje- og industridrevet opptur

Oljenedgangen påvirket ulike deler av næringslivet. Fra våren 2017 ga barometeret signaler om bedring blant de oljeeksponerte. Fra starten av 2018 har det vært høyere forventninger innen olje enn utenfor. Det har deretter (som i 2011 til 2013) vært tegn til en todelt økonomi med mest fart og ansettelser innen olje. Indeksen har steget videre fra høyt nivå. Høsten 2019 viser hovedindeksen at 77% av bedriftene som har mer enn 1/3 av omsetning mot olje og gass venter vekst det neste året. Dette er det høyeste nivået som er registrert siden undersøkelsen startet i 2014. For de uten oljeomsetning er indeksen noe lavere, men fortsatt på bra nivå (60%). For bedrifter med opp til 1/3 oljeomsetning er indeksen på 68%. Oljeoptimismen kan indikere at det blir vekst på norsk sokkel i 2020 (i kontrast til en del sentrale analysemiljøers forventning). Det kan også skyldes at norske bedrifter øker markedsandelen, både hjemme og ute, samt lykkes i nye sektorer. Både oljeoppgang og svak krone bidrar til å løfte industrien (67% som er i høye enden). Eksportbedrifter (75%) er mer positive enn de uten (61%).

3

Høyest vekst i Oslo og Rogaland

Optimismen blant bedriftene i de ulike fylkene i undersøkelsen har i en tid vært på noenlunde samme positive nivå (nær 60%). På den siste målingen er det noe større spredning. Oljenedgangen ga kraftigst utslag i Rogaland, men fra våren 2017 økte forventningene og har vært likere i fylkene. Agder var litt lavere enn øvrige fylke på to foregående målinger. Men indeksen for Agder økte på siste måling (til 61%). Hordaland har vært på bra nivå, men er noe ned fra 63 til 59% på siste måling. Alle delindekser er ned, men ingen er lavere enn 50. Oljeoppgangen bidrar til å løfte Rogaland og 63% av bedriftene venter vekst det neste året. Blant delindeksene har indeksen for ansatte økt fra nær 60% det siste året til hele 65% (vs 58% i Hordaland). I Oslo-området har indeksen fra 2. kv 2018 vært i øvre enden blant fylkene. På denne målingen er Oslo på topp med en indeks på 65%. Oslo er høyest på alle delindekser med unntak av ansatte (61%).

4

Flere ansatte og enda lavere arbeidsledighet

Oljenedturen ble mild for norsk økonomi. Arbeidsledigheten (NAV) har siden våren 2016 blitt redusert og er nå 2,2 prosent (sesongjustert) som er nær det laveste på 10 år. I Rogaland har ledigheten falt fra nær 5% til snittet i Norge. Hordaland og Agder er på omtrent samme nivå. Oslo er noe høyere. I Norge og nevnte fylker har økt sysselsetting bidratt til lavere ledighet. Det siste året har antall jobber økt med 2% i følge SSBS oversikt over antall arbeidsforhold og lønn, med høyest vekst i Oslo og Rogaland. Fra oljebunnen 1. kv. 2017 har antall arbeidsforhold i Rogaland økt fra 244,000 til 268,000. Det er enn oppgang på 22,000 som tilsvarer 9%. En liten del skyldes endret registrering, men i all hovedsak er det økt sysselsetting.

5

Risiko knyttet til nok arbeidskraft og global uro

Fra våren 2016 har norsk økonomi vært i bedring og er nå inne i en moderat konjunkturoppgang. Sysselsettingen øker og ledigheten har falt. SSBs AKU-måling indikerer noe mer ledige ressurser enn NAV-målingen, men det store bildet er at presset tiltar i norsk økonomi. I den tidlige oppgangsfasen i norsk økonomi var mindre bedrifter mer positive enn større. På de siste målingene har dette blitt jevnere. Større bedrifter venter vekst i aktivitet og ansatte. Dette tilsier økt konkurranse om arbeidskraften og større press. Trolig vil også arbeidsinnvandringen ta seg ytterligere opp. Arbeidsdeltakelsen er også på vei opp. Økt produktivitet og outsourcing kan også bidra. Uansett er det en risiko for at bedriftene ikke får tak i nok/riktig arbeidskraft. Uro om Brexit og handel globalt har bidratt til lavere vekst internasjonalt. Selv om bedriftenes forventninger er lite påvirket, er vedvarende uro og svakere vekst en risikofaktor for utviklingen fremover.

Hva har skjedd det siste året?

Økte investeringer og flere arbeidsplasser
- Bredt oppsving. Konkurransen om ansatte øker

K KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet
MAI 2018

Mai 2018

Rekord høye forventninger for oljeeksponerte bedrifter
Oppturen skyter fart – og kan bli overraskende sterk

K KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet
August 2018

September 2018

Overraskende mange venter bedre lønnsomhet

Olje og eksport løfter utsiktene
– lite påvirkning fra global uro så langt

Sør- og Vestlandet

Januar 2019

Oppturen fortsetter – økt aktivitet og flere ansatte
Bred oppgang (olje/industri/eksport/større bedrifter) – økt press i arbeidsmarkedet

K KONJUNKTURBAROMETER
for Sør-Norge
Mai 2019

Mai 2019

Vi lever i en begivenhetsrik tid...

Store brytninger vs. økonomisk vekst

Brexit og Trump

Økt oljepris (og –aktivitet), men svinger

Svak krone øker konkurransekraft (eksport)

Bedring i norsk økonomi og boligmarked

Global uro demper vekst og industri

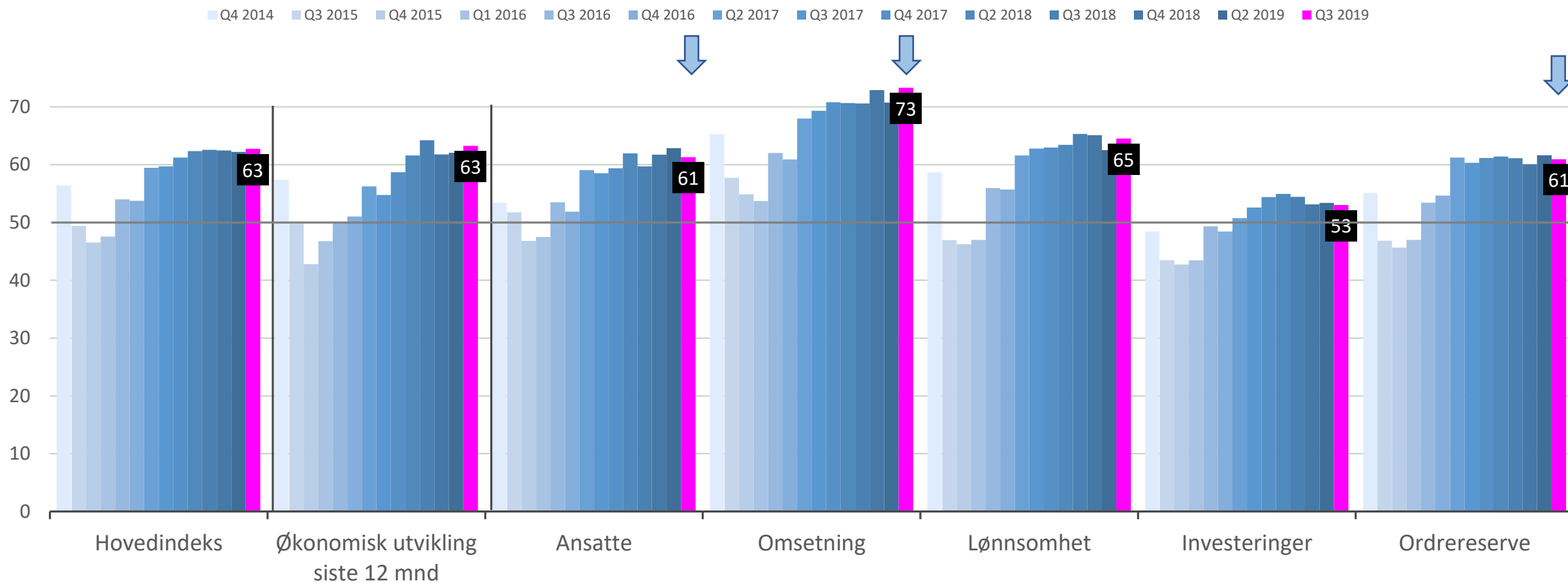
Ingen hard landing i Kina (så langt)

Lave renter (og dempet inflasjon)

Risiko: tilbakeslag ute og finansmarkeder

... (og klima) sterke drivere for norsk økonomi

Andel bedrifter (i % som venter oppgang), inkl Stor-Oslo fra Q2 2018

Hovedindeks er gjennomsnitt av seks delindikatorer. Økonomisk utvikling gjelder siste 12 måneder. De andre delindekser er forventning neste 12 måneder

1

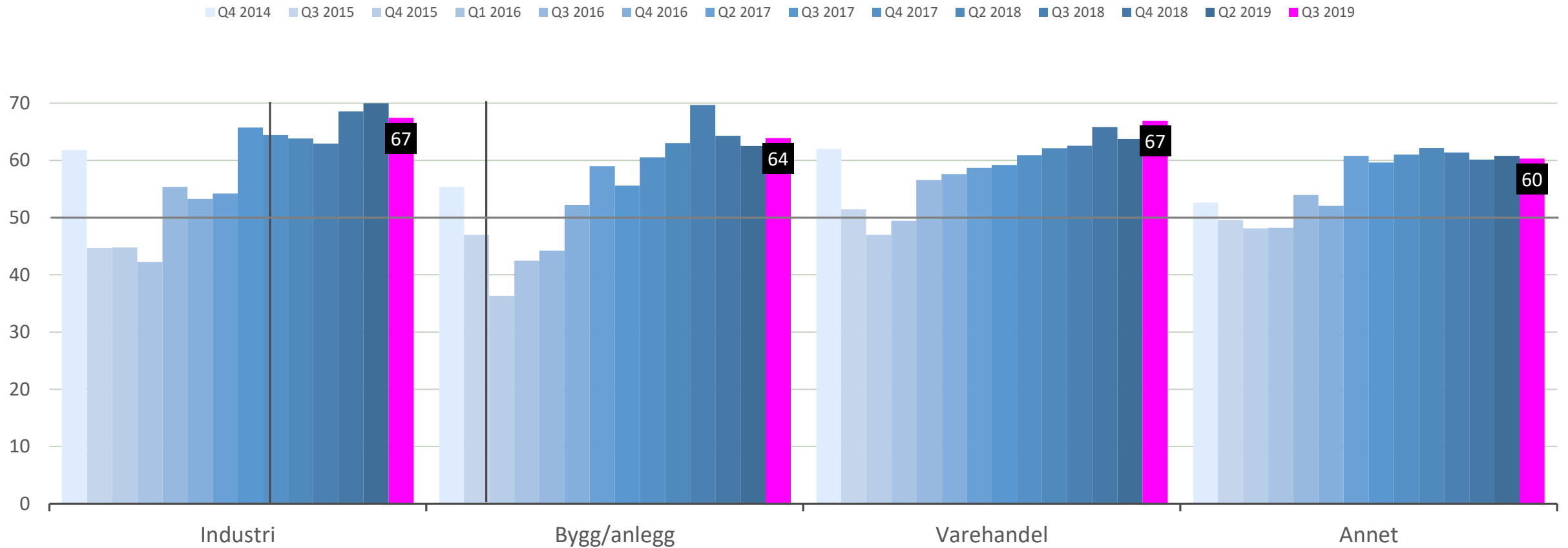
Bedriftene venter god vekst – Brexit og handelskrig påvirker lite

Global uro, men norsk industri løftes av flere forhold

Vokser på grønt skifte

Andel bedrifter (i % som venter oppgang), inkl Stor-Oslo fra Q2 2018

Hovedindeks er gjennomsnitt av seks delindikatorer. Økonomisk utvikling gjelder siste 12 måneder. De andre delindekser er forventning neste 12 måneder

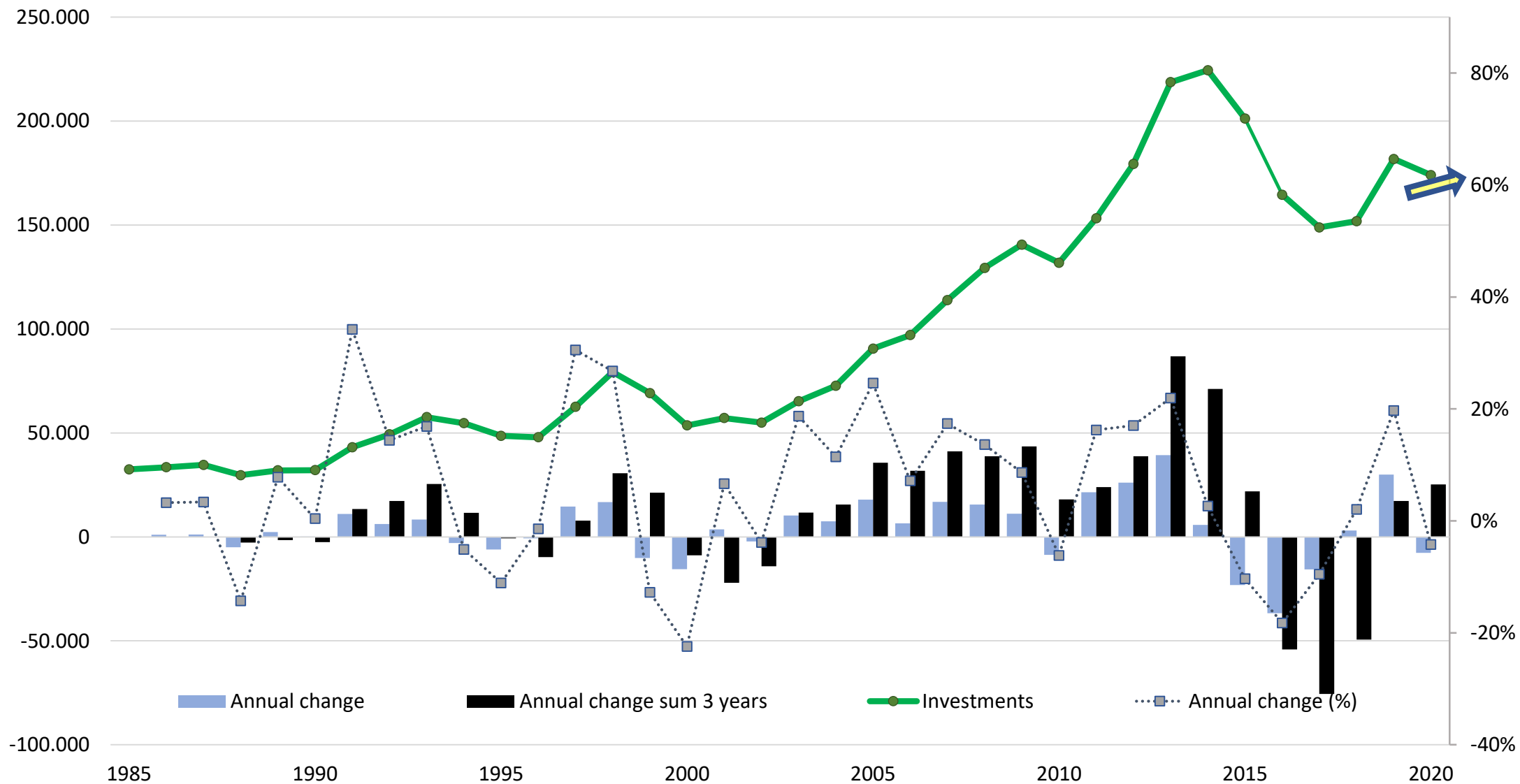
2a

Industrien venter høy vekst det neste året

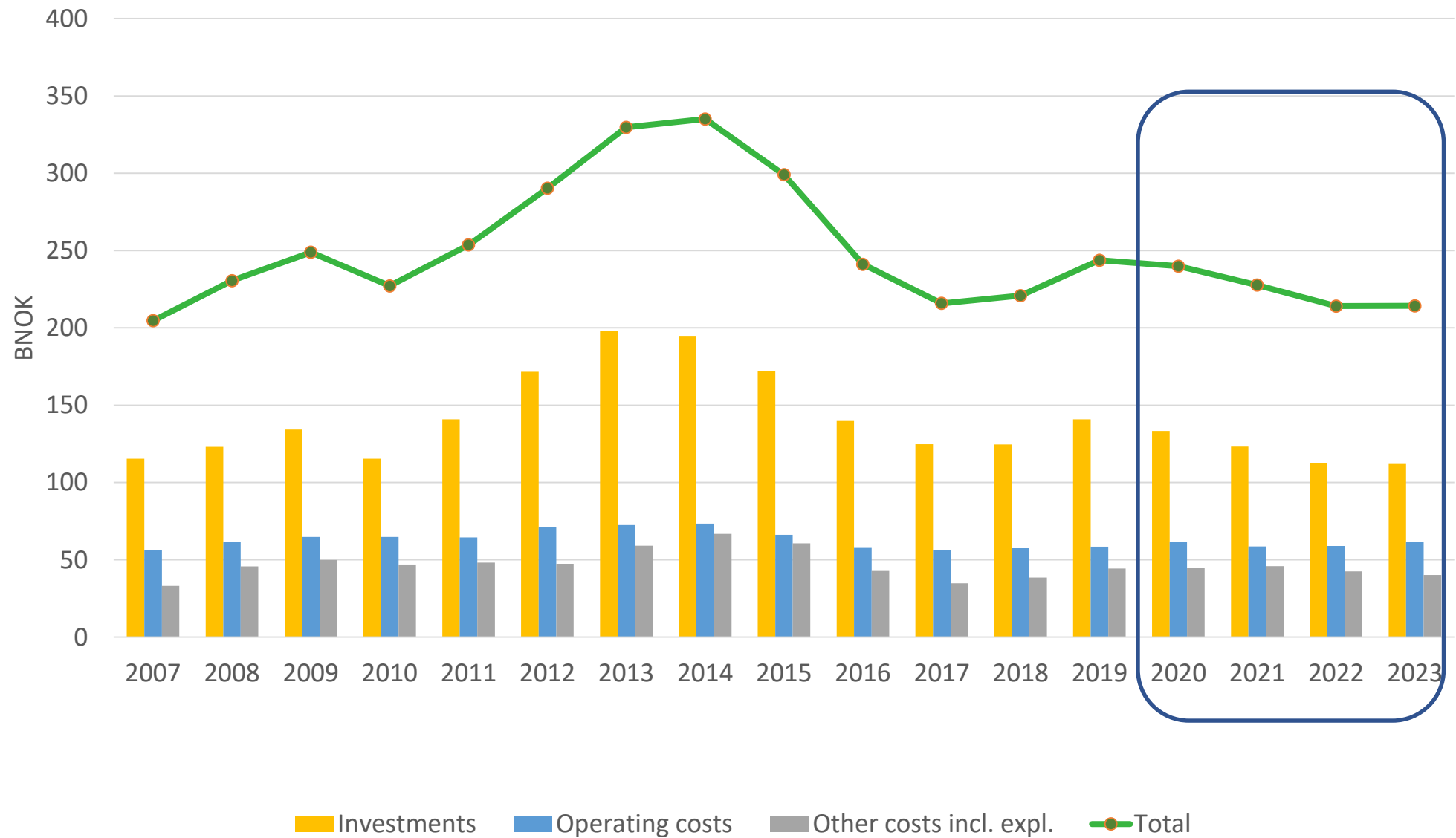

Hva med oljeaktiviteten på norsk sokkel – flater det ut nå?

Investeringer på norsk sokkel (mill NOK) – hva skjer i 2020? Kilde: SSB

Utsikter for norsk sokkel mot 2023. Kilde: Oljedirektoratet januar 2019

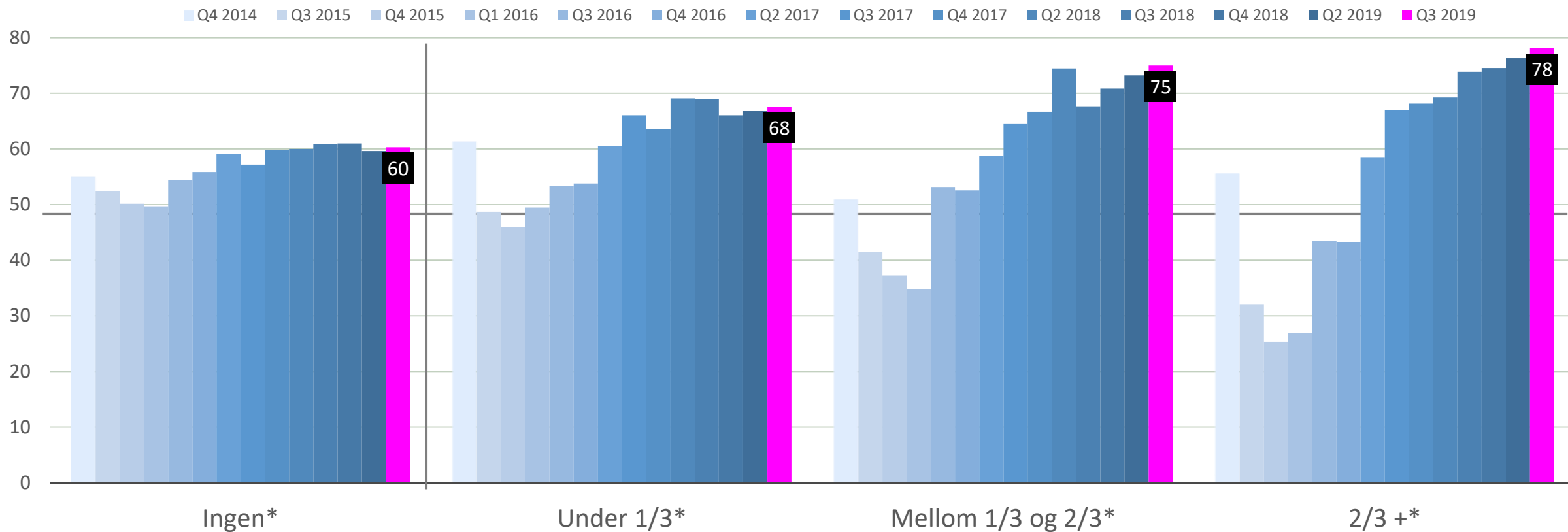

Nye oppdrag og oppbemanninger

Forventningen blant bedriftene etter oljeeksponering

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Andel av omsetningen som er knyttet til oljevirkosomhet

2

Rekordhøye forventninger for oljebedriftene
– oljeoppgang, svak krone, endringskraft og nye markeder

Ved inngangen til 2016 var det nedbemanning (indeks på 31%). Deretter har det lysnet. I mai 2019 skulle 70% av oljebedriftene ansette.

Vil olje-boomen fortsette?

Bedrifter med mer enn 1/3 av omsetning mot oljen (% som venter oppgang)

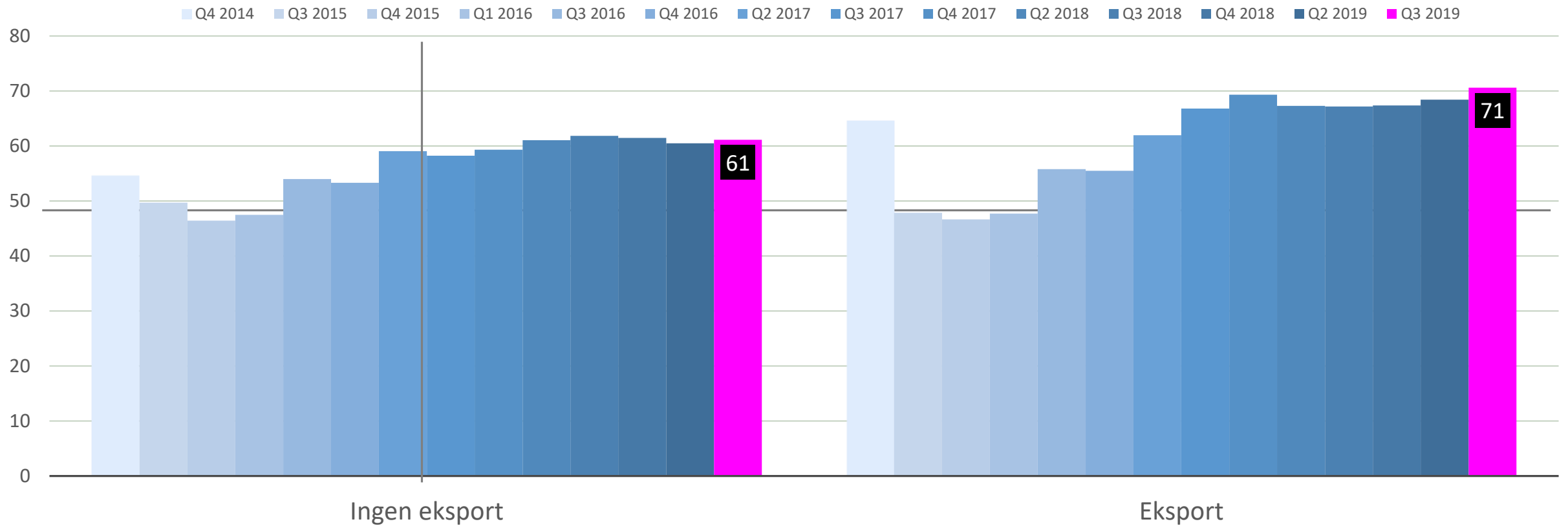
Hovedindeks er gjennomsnitt av seks delindikatorer. Økonomisk utvikling gjelder siste 12 måneder. De andre delindekser er forventning neste 12 måneder

2b

Nytt rekordnivå (!) for oljebedriftene – og jobbvekst

Forventningen blant bedriftene etter eksport

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Andel av omsetningen som er knyttet til oljevirkosomhet

2c

Eksporthedrifter mest positive

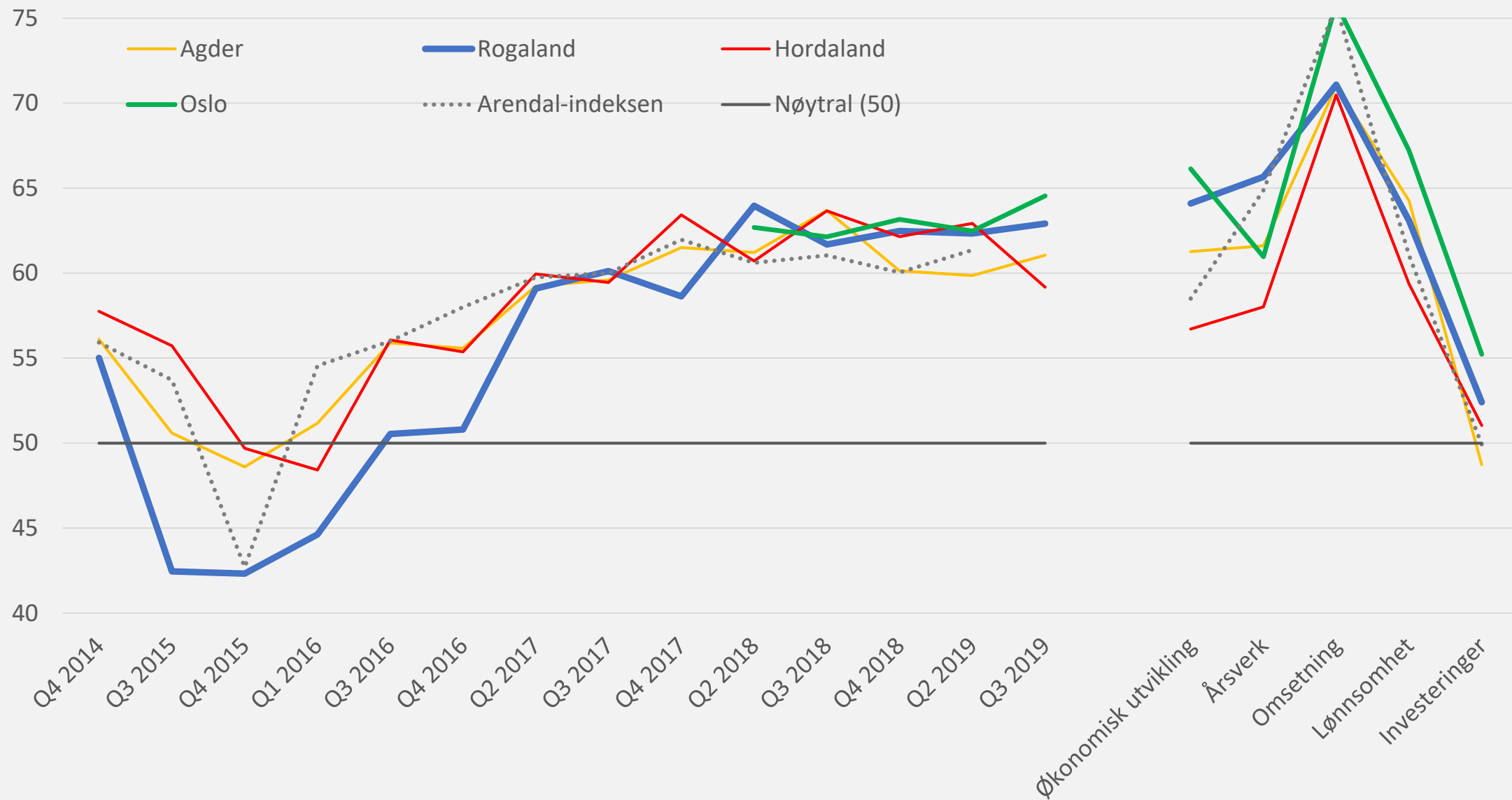
– svak krone og markeder som er utenfor handelskrigen

3

Optimisme i store deler av Norge
– hvor er det høyest?

Fylker. Hovedindeks og delindekser per siste måling

Kampen om arbeidskraften:

– Økt press på lønningene

MERKER PRESSET: Rune Myrseth
i Eterni. Foto: Eterni

Kampen om arbeidskraften: – Økt press på lønningene

Samtidig som arbeidsledigheten går ned, stiger presset i arbeidsmarkedet. Bemanningsselskapet Eterni advarer mot trenden.

– Det er vanskeligere å få tak i kvalifisert arbeidskraft nå enn før, og vi ser at presset på lønninger følger etter. For de bransjene som er helt avhengige av utenlandsk arbeidskraft, tror jeg presset vil øke ytterligere, sier Rune Myrseth, konsernsjef i bemanningsselskapet Eterni.

Presset i arbeidsmarkedet har vært ett av gjengangstemaene i SpareBank 1 SR-Banks konjunkturbarometer det siste året. Da oljenedturen begynte å gi seg, falt arbeidsledigheten og jakten på den kvalifiserte arbeidskraften skjøt etter hvert fart. Nå er ledigheten nær laveste nivå på 10 år.

– Oljeindustrien kan ha store nedturer, men er kanskje den næringen som nå har mest press på ansettelser. Og selv om det har vært litt avventende innenfor bygg og anlegg, ser vi at det også der er mangel på kvalifisert arbeidskraft. Kronen har svekket seg og østeuropeiske land som Polen tar grep for å hindre utvandringen av unge mennesker. Det gjør at utenlandsk arbeidskraft, som bransjen har vært helt avhengig av, blir vanskeligere å få tak i. For å få tak i de rette folkene, må da bedriftene øke lønningene, sier Myrseth.

– Positivt for Eterni

Eterni har kontorer i de største byene i Norge, samt Polen, Slovakia og Litauen. Selskapet har flest oppdrag og kandidater innen bransjer som nettopp bygg og anlegg, industri, produksjon og mekanisk.

– For rekrutteringsbransjen tror jeg knappheten på ressurser gjør at vi får mye å gjøre. Jo vanskeligere det er å få tak i kvalifisert arbeidskraft, jo mer tid vil bedriftene bruke på rekrutteringen. Det er positivt for Eterni – og positivt for ansatte i vår bransje, sier Myrseth.

Ønsker flere i jobb

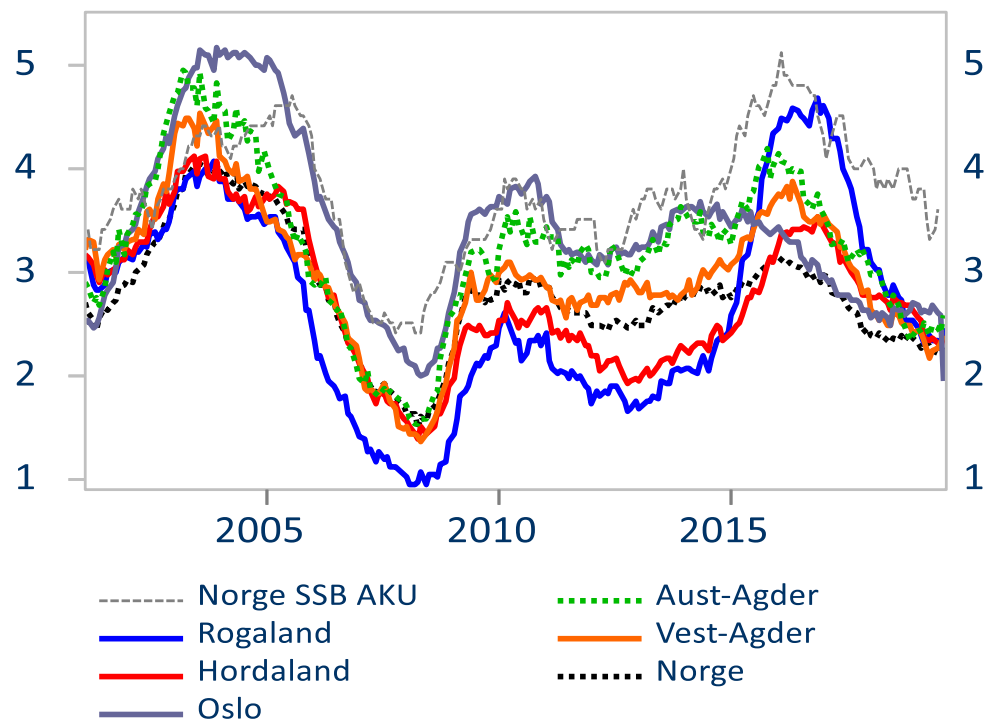
Fordi bemanningsselskapene er tett på utviklingen i mange ulike bransjer, er det gjerne her man merker opp- og nedturene først. Konsernsjefen forventer at arbeidsledigheten skal holde seg lav fremover, at det vil være store forskjeller mellom bransjene, men at kampen om arbeidskraften vedvarer.

– En ressurs vi absolutt kunne utnyttet på en bedre måte enn vi gjør i dag, er de mange som står utenfor arbeidslivet i Norge. Dette er en sammensatt utfordring som vi kun kan løse i fellesskap, men som kan være viktig for å dekke behovet til bedriftene, sier Rune Myrseth.

Arbeidsledigheten (nedbemanninger) på lavt nivå

Norge. Arbeidsledighet (%).

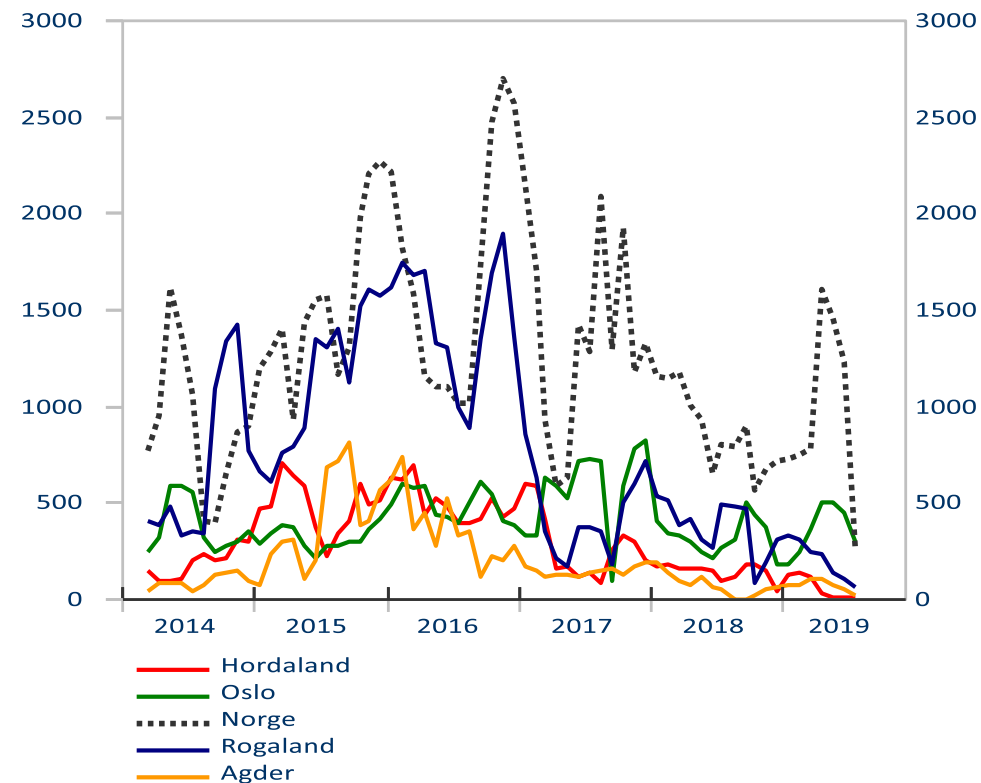
Registrert (NAV). Sesongjustert

Kilde: Refinitiv Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

Norge. Nedbemanning og permittering

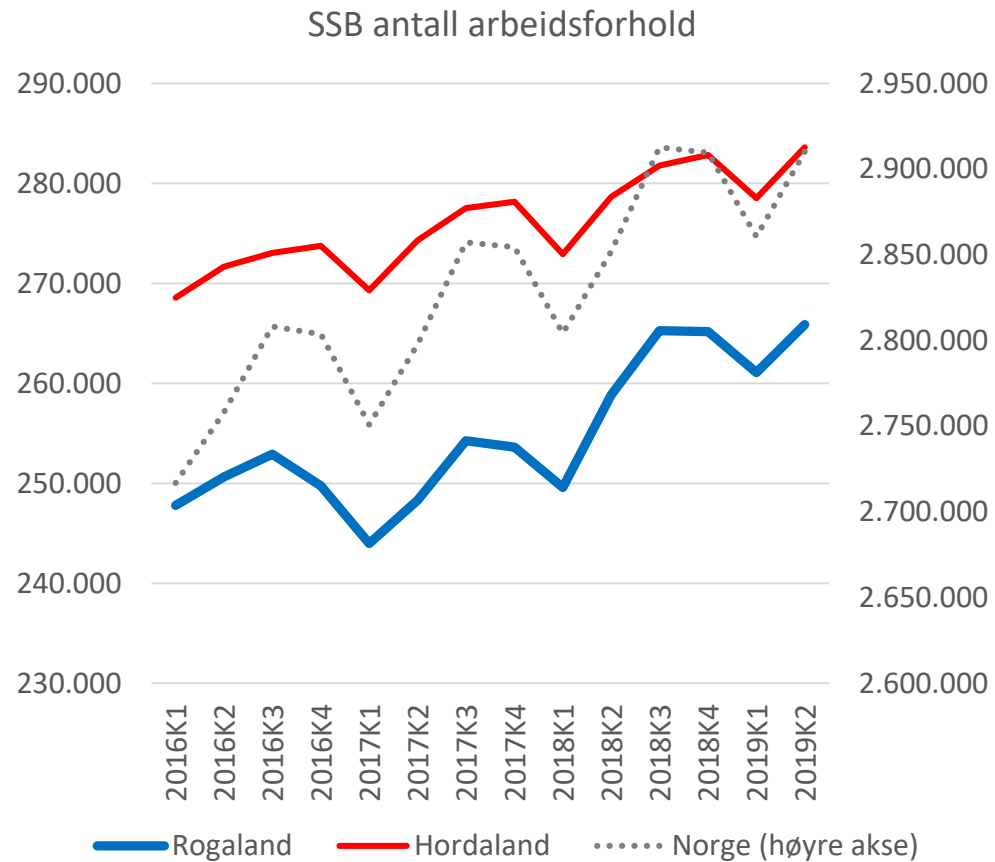
Antall personer (3 mnd snitt) meldt inn til NAV

Kilde: Refinitiv Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

Kilde grafer: Thomson Reuters Datastream, Sparebank 1 SR-Bank

Arbeidsledigheten ned pga kraftig jobbvekst

- Antall arbeidsforhold har økt:
 - Norge 2% siste år (4% fra 2017)
 - Rogaland 2,7% (7,1%)
 - Hordaland 1,8% (3,4%)
 - Agder 2,2% (4,2%)
 - Oslo 3,3% (6,6%)
 - Akershus 2,4 (5,3%)

17,573 — flere arbeidsforhold i Rogaland nå vs i 2. kv 2017 (og 21,875 vs 1. kv 2017)*

* Det har blitt gjort måle-endringer som trolig har økt Rogaland med ca 4-5000. Og det finnes også andre kilder til sysselsetting som SSB AKU.

Imponert over veksttall

Lite påvirket av global uro

– Jeg er litt overrasket, men det er veldig spennende at oljebedriftene er så positive. Det blir viktig å følge med på hva som skjer fremover internasjonalt, med Brexit og handelskrig. USA og Kina er giganter, men verden virker å være robust og tåler uroen. Det ser ut til at andre økonomier tar grep når disse landene har utfordringer.

Ragnar Tveterås, Universitetet i Stavanger

Nyanser – også i oljenæringen

– Jeg har hatt tro på at veksten i oljemarkedet skal fortsette, men ikke så sterkt som det ser ut her. Samtidig er olje- og gassnæringen nyansert. Selv om mange forventer gode tider, er det ennå noen i bransjen som har utfordringer – som bedriftene som leverer til fartøyer og rigger.

Atle Blomgren, seniorforsker Norce

Kan gi økt kamp om arbeidskraften

– Vi ser at det er en utfordring å få tak i arbeidskraft og at det kan føre til en ny kostnadsspiral. Mange bedrifter står i en vrien situasjon. De trenger folk og det er stadig færre folk å få tak i.

Ola Førland, Greater Stavanger

Tviler på prisfest på boliger

Norsk økonomi går godt, men boligmarkedet vil ikke ta av de neste årene, mener meglersjef Gaute Thise Jacobsen.

Frem mot 2022 vil det bli en vekst i oljeinvesteringene, fortsatt lav ledighet, litt høyere styringsrente, noe sterkere krone og et balansert boligmarked. Det er konklusjonene i prognosene til sjeføkonom Kyrre M. Knudsen, Jacobsen og fagmiljøene i SpareBank 1 SR-Bank.

Det er nylig satt nasjonal rekord for antall boligsalg, og antall boliger som er tilgjengelige på markedet har også gått oppover. I Oslo forventer vi en litt lavere prisvekst frem mot 2022 sammenlignet med Hordaland, Rogaland og Agder-fylkene.

Høyt boligtilbud

Men hverken Knudsen eller Jacobsen forventer en prisbonanza. Det er mange boliger til salgs og mange prosjekter som skal realiseres. Presset på studentboliger er ikke like stort som det har vært og gjeldsregisteret kan også få en dempende effekt på boligmarkedet.

– I Rogaland forventer vi en økning i salg fremover på mellom 8-12 prosent sammenlignet med 2018. Dette tror vi fordi regionen har et bra arbeidsmarked, det er lave renter og det varsles om økt tilflytning. Heldigvis for potensielle kjøpere, og uheldigvis for selgere, tror vi at prisene vil ha en flat utvikling. For selv om etterspørselen etter boliger øker noe, vokser tilbudssiden raskt. Vi har nå det høyeste tilbudet noensinne av brukte boliger for salg i Stavanger-området, sier regionsjef i EiendomsMegler 1 SR-Eiendom, Gaute Thise Jacobsen.

Krever mer bærekraft av bedriftene

Krever mer bærekraft av bedriftene

Selv om det er på dagsorden i de aller fleste bedriftene i Sør-Norge, er det et mindretall som endrer driften som følge av hensynet til bærekraft.

Det viser funnene i SpareBank 1 SR-Banks konjunkturbarometer, hvor 800 bedrifter på Sør- og Vestlandet og i Oslo-området er spurt om sitt arbeid med bærekraft.

Det er ingen tvil om at flere stiller krav til bedriftenes arbeid med bærekraft – og dette har betydning for valgene ledelsen tar. I konjunkturbarometeret svarer nemlig bedriftslederne at det er særlig kravene fra kundene som påvirker dem.

80 prosent av bedriftene sier at bærekraft er noe eller svært strategisk viktig. Men at bærekraft står høyt på dagsorden i mange bedrifter, gjør ikke at alle endrer seg. 38 prosent av bedriftene svarer at de har gjort endringer i driften på grunn av bærekraftarbeidet. Det ser ut til å ta tid fra bedriftene gjør strategiske valg rundt bærekraft til det materialiserer seg i konkrete endringer. Det er heller ikke sånn at alle bedriftslederne er overbevist om at det er riktig å endre seg av hensyn til bærekraft.

– Men dette kommer ikke til å gå over. Det vil komme forpliktende krav til bedriftene når det gjelder CO2-utslipp, kanskje allerede neste år, sier bærekraftsanalytiker Guro Elgheim Sivertsen i SpareBank 1 SR-Bank.

Klimaendringene er en samfunnsutfordring og utgjør en trussel for den finansielle stabiliteten. Det store engasjementet blant unge verden over, har økt oppmerksomheten på klimaproblemene og hvordan bedriftene skal bidra til å løse disse.

– Må ha innsats fra alle

Men samtidig som bærekraft og klimaspørsmål får større oppmerksomhet, kan det være vanskelig for bedriftene å orientere seg i landskapet. Å ta avgjørelser basert på situasjonen i dag, når rammebetingelsene muligens vil endre seg raskt de neste årene, kan være risikabelt.

– Norge følger EU og har forpliktet seg til å redusere utslipp med 45 prosent innen 2030. Skal vi ha en sjanse til å nå dette, vil det kreve innsats og bidrag fra alle, sier Sivertsen, og fortsetter:

– Her skulle bedriftene fått tydeligere ledelse fra myndighetene, slik at ikke hver bedrift må bruke ressurser på å navigere i usikkert terreng. Men vi som bank kan også være en aktør som bidrar, som kan stille kundene våre gode spørsmål om bærekraft og prøve å lede dem i riktig retning. Det krever at vi løfter kompetansen vår på bærekraft. Det er vi i gang med.

BETYR NOE: Det vil komme forpliktende krav til bedriftene, sier bærekraftsanalytiker i SpareBank 1 SR-Bank, Guro Elgheim Sivertsen. Foto: SR-Bank

MER BÆREKRAFT: Bedriftene i Hordaland er mest opptatt av bærekraft, mens bedriftene i Rogaland er minst av fylkene i konjunkturbarometeret. Foto: Chiccaderrico

Nå går alt så meget bedre, men...

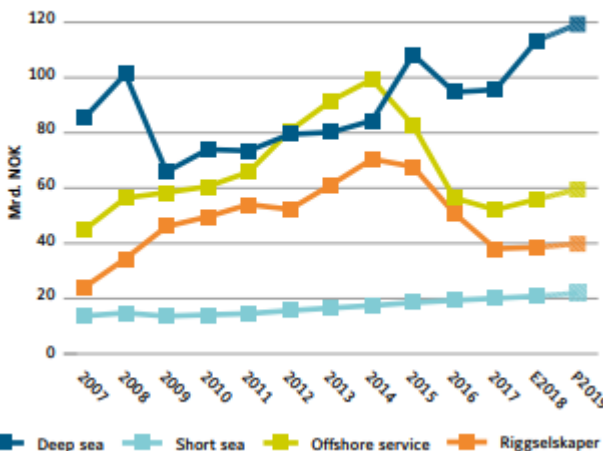
- Kamp om arbeidskraften
- Hva med omstilling og diversifisering?
- Global handelsuro
- Ikke opptur for alle og store forskjeller i oljeservice (rigg/offshore)

Rederiforbundets konjunkturrapport:

Konjunkturrapport 2019: Fremtidstro i tøffe markeder

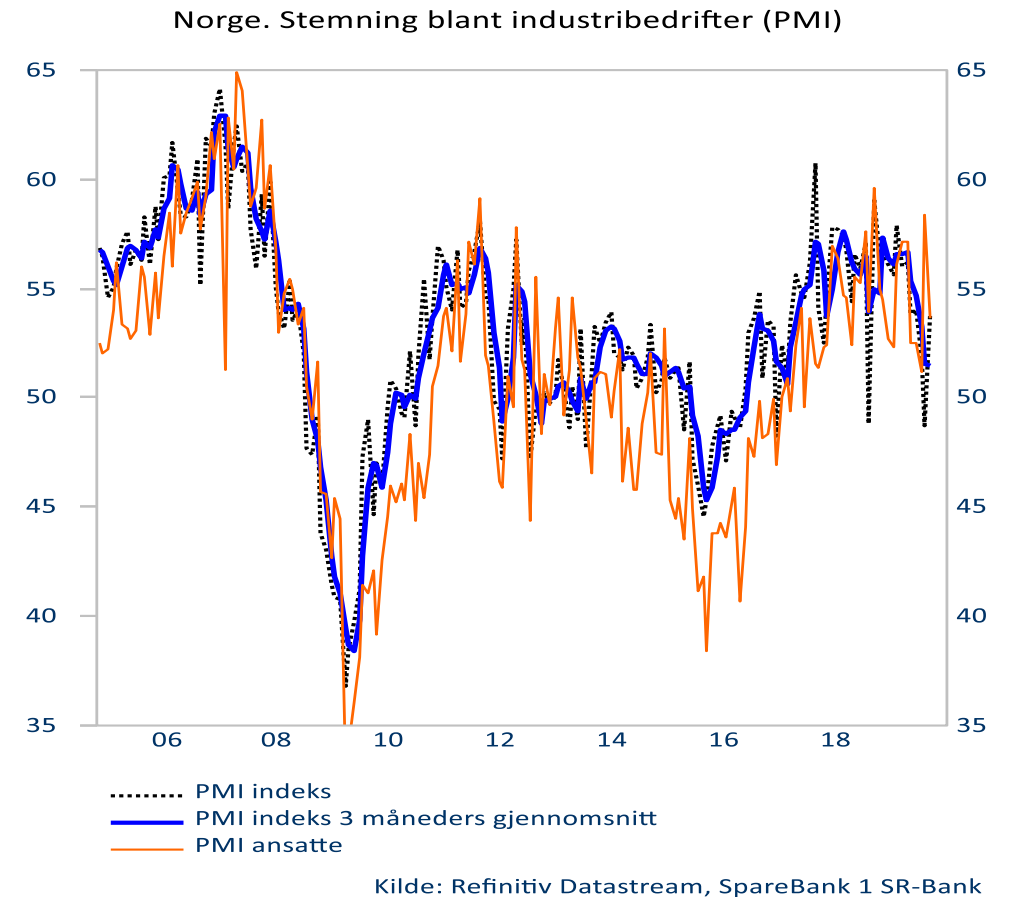
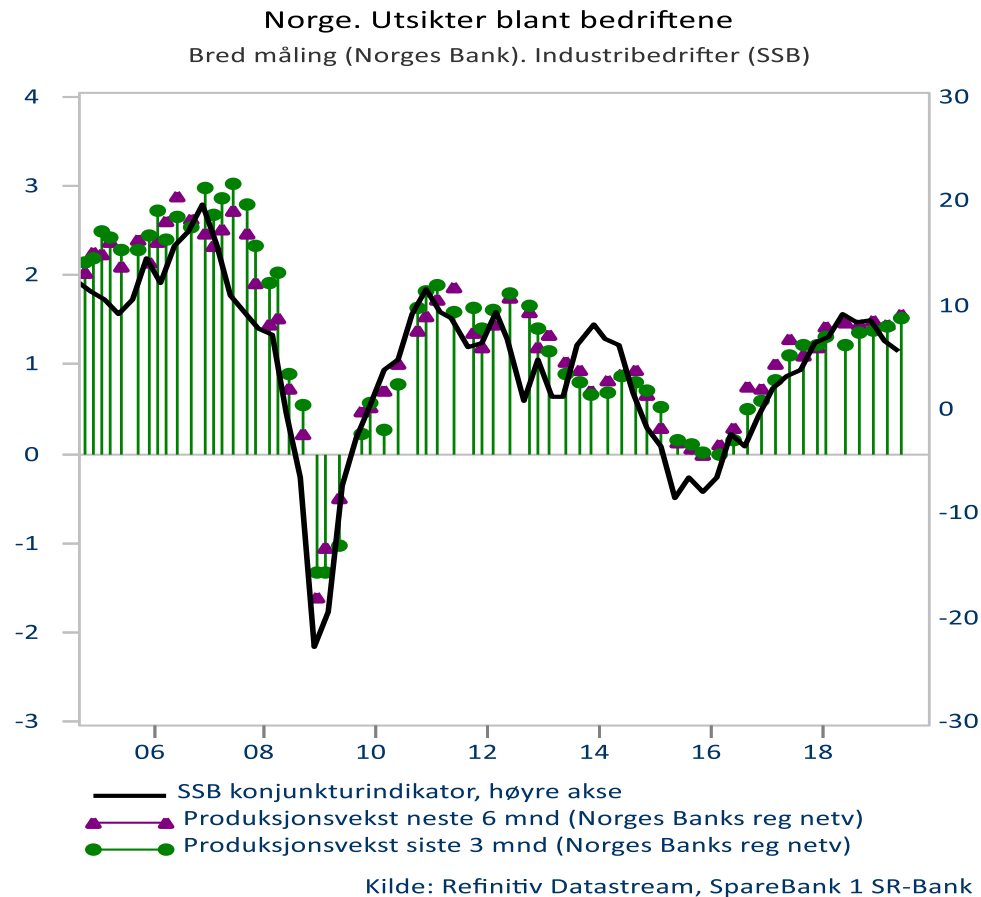
Rederiene forventer økt lønnsomhet og flere nyansettelser i 2019. Det viser Rederiforbundets Konjunkturrapport for 2019, som ble overlevert til statsminister Erna Solberg i dag. Til tross for svært krevende markeder de siste årene, forventer både transportsegmentene og offshoresegmentene bedre lønnsomhet i 2019.

Omsetningsutvikling 2007-2019 (inkludert estimat 2018 og prognose 2019)

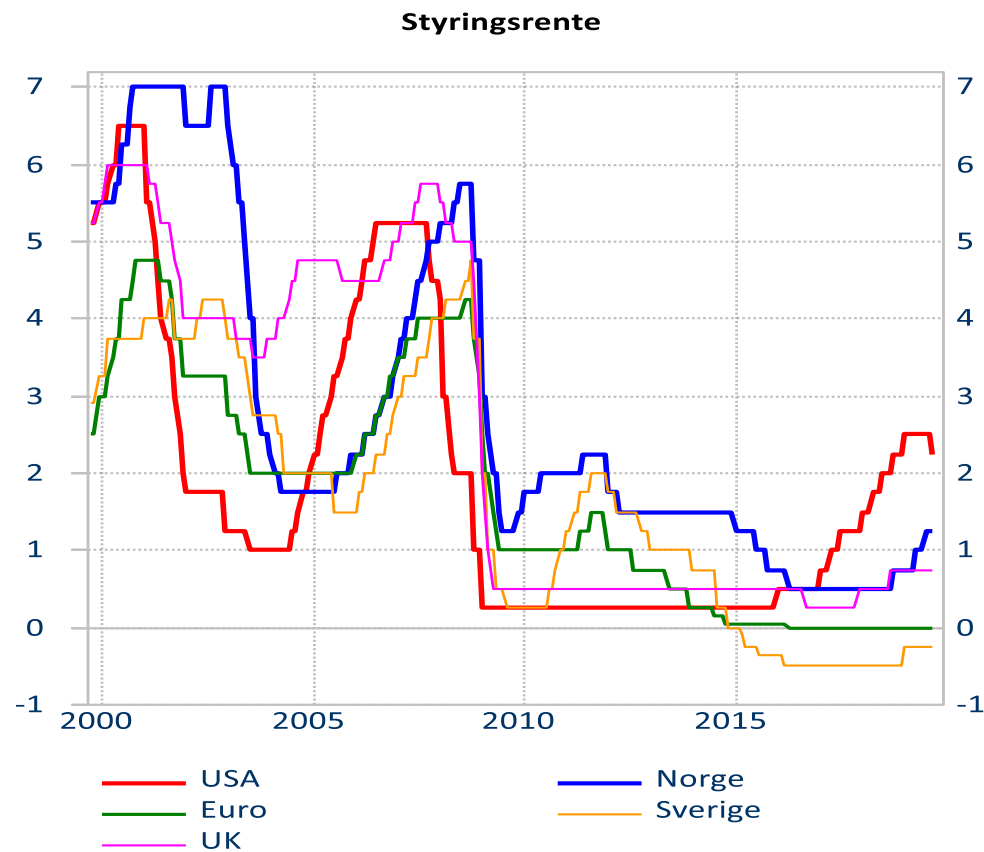

- Noen viktige risikofaktorer:
- Internasjonalt tilbakeslag og finansmarked
- Inflasjon- og rentefrykt
- Oljenedgang (og bolig)

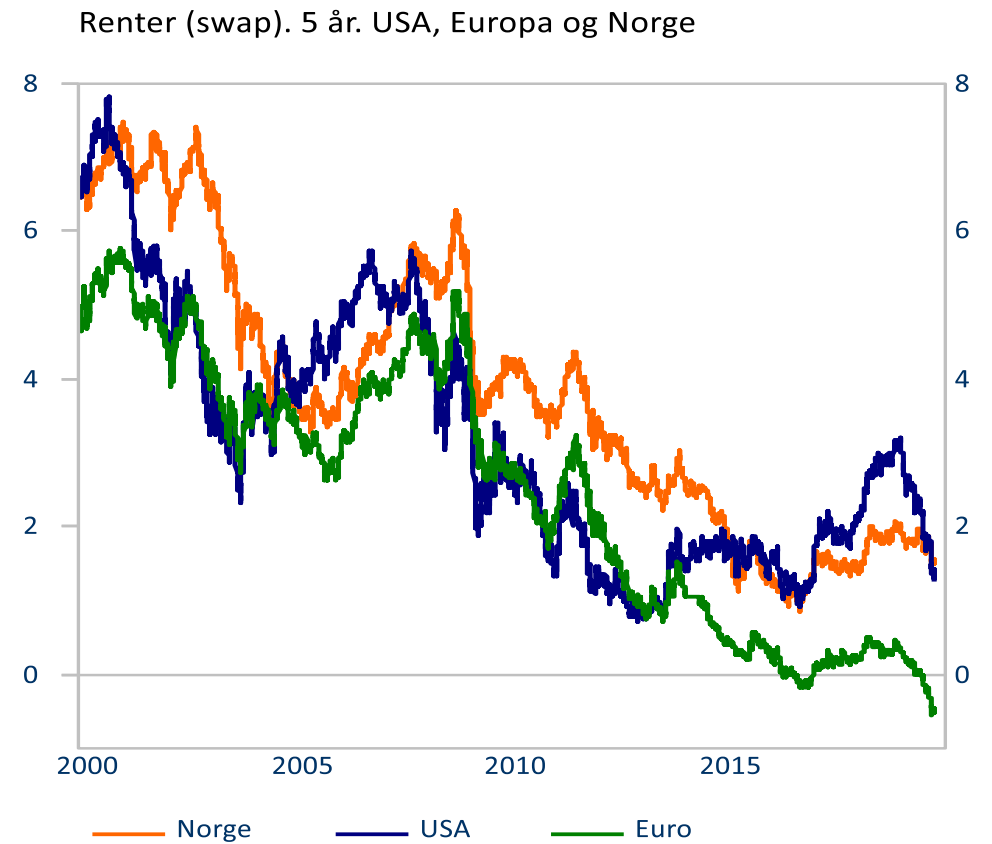
Norges Banks regionale nettverk av bedrifter kommer tirsdag 10 sept – vil det vise samme tendenser som SR-Banks barometer?

Og hva gjør Norges Bank? Neste rentemøte 19 september

Kilde: Refinitiv Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

Kilde: Refinitiv Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

Oppsummering

- Norsk økonomi hadde en mild oljenedtur – god vekst tross global uro
- Barometer indikerer god vekst og mange nye jobber det kommende året
- Dette påvirker utsikter for styringsrenten og norsk sokkel neste år
- Industri og oljerelatert leder an
- Kamp om arbeidskraften – hva med kostnader og omstilling?
- Bruke de gode/bedre tidene godt